

بانک تعهدات ضامن به بورس توسط صندوق توسعه ملی پرداخت شده و تعهدات بانک به بورس به صندوق توسعه ملی منتقل می‌شود. بنابراین به بانک فرصت داده می‌شود تا دارایی طرح را نقد کند و پس از نقد کردن دارایی‌ها بدهی به صندوق توسعه ملی را پرداخت نماید. مزیت مدل اتکایی این است که صندوق بدون آورده مالی و با آورده اعتباری بیشتری ضریب اهرم در توسعه کشور را می‌تواند داشته باشد.

۶- دریافت مطالبات صندوق از بانک‌های عامل از طریق تملیک دارایی‌های طرح یا سهام بانک

با توجه به موعد سررسید تسهیلات ارزی و امهال چندباره توسط صندوق مطالبات صندوق از بانک‌ها سالیانه در حال افزایش بوده و به سازوکاری برای بازگشت منابع به صندوق نیاز است. سازوکار اصلی پیش‌بینی شده در قرارداد با بانک عامل برای بازپرداخت منابع صندوق برداشت از حساب‌های ارزی بانک عامل نزد بانک مرکزی است که به دلیل ایجاد مشکل مالی برای بانک‌ها به صورت محدودی انجام شده است. طرح‌هایی که با وجود راه‌اندازی در بازپرداخت دچار مشکل شده است، می‌تواند توسط بانک تملیک شده و بدهی صندوق بازپرداخت شود. در غیراین صورت صندوق مجوز قانونی داشته باشد تا از طریق تملیک دارایی‌های طرح یا سهام بانک مطالبات خود را نقد نماید. تسویه تسهیلات بر مبنای قیمت‌گذاری ارزی دارایی‌های طرح و به نرخ روز خواهد بود. در صورت عدم راه‌اندازی طرح‌ها صندوق مجوز داشته باشد تا سهام بانک عامل را تملیک نماید.

لازم است تمهیداتی برای تشویق سرمایه‌گذاران به خرید ماشین آلات داخلی اندیشیده شود. با حمایت صندوق توسعه ملی، در صورتی که سرمایه‌گذاران ماشین آلات مورد نیاز خود را از داخل خریداری کنند می‌توان سود تامین مالی ریالی انجام شده از بورس را کاهش داد و یا دوره تنفس بازپرداخت تسهیلات را افزایش داد.

منابع طرح یارانه سود به خرید ماشین آلات داخلی می‌تواند از محل سود سپرده‌های ریالی صندوق نزد بانک‌ها تامین شود. صندوق توسعه ملی سالیانه در حدود ۱۰ هزار میلیارد تومان منابع نزد بانک‌ها برای پرداخت تسهیلات به بخش‌های صنعت و کشاورزی سپرده‌گذاری می‌نماید. بانک‌ها این منابع را عمدتاً برای تامین سرمایه در گردش به فعالیت‌های خرد اقتصادی تسهیلات پرداخت می‌کنند. سهم این منابع از کل تسهیلات بانکی برای تامین سرمایه در گردش واحدهای تولیدی کمتر از ۵ درصد است و عملاً تأثیر چندانی در این زمینه نداشته است. چنانچه این منابع با سود بانکی ۱۸ درصد سپرده‌گذاری شود، صندوق سالیانه ۱۸۰۰ هزار میلیارد تومان از این محل درآمد خواهد داشت که با این مبلغ خواهد توانست به ۴۵۰۰۰ هزار میلیارد تومان طرح صنعتی که از بورس تامین مالی شده‌اند، سالیانه ۴ درصد یارانه سود پرداخت کند.

۵- انعقاد قرارداد بیمه اتکایی توسط صندوق با بانک‌ها برای تسهیل صدور ضمانت نامه طرح‌های بورسی

با توجه به مبالغ سنگین مگا پروژه‌ها در صورتی که تسهیلات ارزی صندوق از طریق بورس و در کنار تامین مالی ریالی برای نیازهای ارزی پروژه‌ها تخصیص یابد، نیاز به ضمانت‌های بزرگی است که حد آن از سقف اعتباری متقاضیان و بانک‌ها بیشتر است. برای حل این مسئله صندوق توسعه ملی می‌تواند در قالب قرارداد اتکایی از بانک‌ها برای صدور تضامین لازم طرح‌ها حمایت به عمل آورد. سازوکار اتکایی به این نحو است که در صورت واخواست ضمانت‌نامه

دریافت تسهیلات ارزی بیشتر، لازم است برای طرح‌های اولویت دار به صورت پیش‌دستانه سقف مبلغ تسهیلات ارزی تعیین گردد تا تسهیلات ارزی به صورت بهینه تخصیص یابد.

۳- توقف قراردادهای عاملیت ارزی بانکی و پرداخت تسهیلات ارزی به طرح‌های تامین مالی شده از بورس

در حال حاضر تسهیلات عاملیت ارزی صندوق توسعه ملی از طریق بانک‌ها پرداخت می‌گردد و طرح‌های تامین مالی شده از بورس از تسهیلات ارزی بی بهره هستند. در کنار تامین مالی ریالی از بورس برخورداری از تسهیلات ارزی صندوق توسعه ملی برای تامین نیازهای ارزی پروژه می‌تواند منجر به هدایت نقدینگی سرگردان مردم به تولید و افزایش تامین منابع مورد نیاز طرح‌های ایجاد گردد. در این صورت انتفاع بیشتری از درآمدهای نفتی عاید مردم و سرمایه‌گذاران خرد می‌گردد. هم‌چنین ارزیابی طرح‌ها در بورس و نظارت بر طرح‌ها با سازوکارهای دقیق‌تری نسبت به بانک انجام می‌گیرد.

۴- پرداخت یارانه سود یا تنفس در بازپرداخت برای حمایت از خرید داخل تجهیزات و ماشین‌آلات طرح‌های تامین مالی شده از بورس

همانگونه که در مسائل ذکر شد، در سازوکار فعلی تسهیلات ارزی صندوق توسعه ملی نه تنها ترجیحی برای خرید ماشین‌آلات داخلی وجود ندارد بلکه با پرداخت تسهیلات به صورت ارزی خرید ماشین‌آلات از خارج تسهیل می‌گردد. در حال حاضر با توجه به محدودیت منابع ارزی کشور در شرایط تحریم، امکان خرید ریالی بخش قابل توجهی از طرح‌های صنعتی با استفاده از توان ساخت داخل وجود دارد. از این رو و با رویکرد توسعه صنعتی کشور

آسیب‌شناسی تسهیلات ارزی

صندوق توسعه ملی

علیرضا شجاع‌مرادی

رییس گروه مواد و ساخت پیشرفته مرکز همکاری‌های تحول و پیشرفت ریاست جمهوری

محمدرضا بهره‌مند

کارشناس مرکز همکاری‌های تحول و پیشرفت ریاست جمهوری

میثم نریمانی

عضو هیئت علمی پژوهشکده مطالعات فناوری ریاست جمهوری

صندوق پیگیری می کنند. به همین دلیل برداشت‌های بودجه‌ای از صندوق، مجوز بازپرداخت ریالی و امهال مکرر طرح‌های تسهیلات ارزی به راحتی توسط هیئت امنای صندوق تصویب شده که در نتیجه آن صندوق در مأموریت صیانتی خود نیز موفق نبوده است.

با وجود تمامی چالش‌های ذکر شده فعلا جایگزینی برای تسهیلات ارزی صندوق در زمینه تامین مالی بخش ارزی طرح‌های صنعتی وجود ندارد. لذا در کوتاه مدت نمی توان کارکرد تسهیلات ارزی صندوق را به کلی متوقف کرد. به عنوان راهبرد کوتاه مدت پیشنهاد می شود تخصیص تسهیلات ارزی صندوق به صورت هدفمند برای طرح‌های اولویت‌دار کشور و تا سقف مشخص پرداخت گردد. شرط برخورداری از تسهیلات ارزی صندوق آن باشد که مابقی هزینه‌های ریالی طرح‌ها از طریق روش‌های بورسی تامین مالی شود تا ضمن تحریک موثر بازار سرمایه برای هدایت نقدینگی به تولید، ارزیابی و نظارت بر طرح‌ها با دقت بیشتری انجام گیرد. در بلندمدت می توان سهم صندوق از تسهیلات ارزی را کاهش یافته و نقش صندوق بیشتر به صورت بیمه اتکایی نهادهای ضامن بانکی معطوف گردد. بر این اساس راهکارهای زیر پیشنهاد می گردد.

۱- تعیین طرح‌های اولویت‌دار

به منظور تخصیص هدفمند تسهیلات ارزی صندوق لازم است طرح‌های اولویت‌دار بر اساس دو شاخص افزایش درآمد صادراتی یا کاهش ارزی واردات تعیین گردد تا منابع محدود مالی صندوق بیشترین ارزش افزوده اقتصادی را برای کشور حاصل نماید.

۲- در نظر گرفتن سقف برای تسهیلات ارزی طرح‌های اولویت‌دار

با توجه به محدودیت منابع ارزی صندوق و جلوگیری از بیش از حد اظهاری برای

فهرست مطالب

بخش اول
وضع موجود تسهیلات ارزی صندوق توسعه ملی | ۲

بخش دوم
مسائل تسهیلات ارزی صندوق توسعه ملی | ۴

بخش سوم
جمع بندی و ارائه راهکار | ۱۲

بخش سوم

جمع بندی و ارائه راهکار

مدل فعلی تسهیلات ارزی صندوق توسعه ملی با چالش‌های متعددی همراه بوده است که نتیجه آن هدررفت منابع و کاهش اثربخشی صندوق بوده است. از ریشه‌های اصلی مسائل تسهیلات ارزی این است که سیاست‌های اصلی صندوق بیشتر بر اساس نگاه صیانتی و برای حفظ منابع ارزی وضع شده است و با رویکرد توسعه کشور هم‌خوانی چندانی نداشته است. به عنوان نمونه در حالی که صندوق‌های توسعه صنعتی در دنیا تسهیلات را به واحد پول کشور خودشان پرداخت می‌کنند؛ با توجه به رویکرد صیانتی صندوق تسهیلات به صورت ارزی و با الزام عدم تبدیل ارز به ریال پرداخت می‌شود. از طرف دیگر با توجه به وابستگی ساختار مدیریتی صندوق توسعه ملی به دولت رویکرد صیانت از منابع نیز به دلیل در اولویت بودن منافع بخش‌های دولتی کمتر لحاظ شده است. از منظر مدیریت اعضای هیئت عامل منصوب رییس جمهور هستند که در نتیجه آن هیئت عامل عملاً منویات دولت را در

منفی ۴۰ برابری کشور در حوزه ماشین آلات ایجاد شده است.

۱۰ تخصیص تسهیلات ارزی به پیمانکاران داخلی با وجود امکان پرداخت ریالی

تسهیلات ارزی صندوق توسعه ملی از طریق ال سی ارزی به ذی‌نفعی شرکت خارجی معرفی شده توسط گیرنده تسهیلات پرداخت می‌شود. برخی پیمانکاران و سازندگان داخلی برای این که در طرح‌ها از تامین مالی صندوق توسعه ملی برخوردار باشند، شرکت خارجی ثبت کرده و با گیرنده تسهیلات ارزی به صورت ارزی قرارداد منعقد نموده‌اند. در صورتی که این بخش به صورت ریالی قابل تامین بوده و در زمان تحریم، موجب فشار به تراز ارزی کشور است.

۱۱ متوقف ماندن طرح‌های تسهیلات ارزی صندوق به دلیل تحریم

به دلیل عدم دسترسی به منابع ارزی صندوق در شرایط تحریم‌های خصمانه همانگونه که سال‌های اخیر اتفاق افتاد؛ توسعه صنعتی کشور متوقف می‌شود. طرح‌های گشایش اعتبار شده توسط صندوق نیز به دلیل تحریم متوقف می‌شود که عملاً هم بخشی از منابع صندوق که پرداخت شده قفل می‌شود و هم طرح تا زمان رفع مسدودی منابع صندوق راکد می‌ماند.

بخش اول

وضع موجود تسهیلات ارزی صندوق توسعه ملی

صندوق توسعه ملی، پس از تجربه حساب ذخیره ارزی، بر اساس ماده ۸۴ قانون برنامه پنجم توسعه کشور در سال ۱۳۸۹ با هدف تبدیل بخشی از عواید ناشی از فروش نفت و گاز، میعانات گازی و فرآورده‌های نفتی به ثروت‌های ماندگار، مولد و سرمایه‌های زاینده اقتصادی و نیز حفظ سهم نسل‌های آینده از منابع نفت و گاز و فرآورده‌های نفتی تأسیس گردید. طبق اساسنامه، محل مصارف منابع صندوق اعطای تسهیلات به بخش‌های خصوصی، تعاونی و بنگاه‌های اقتصادی متعلق به مؤسسات عمومی غیردولتی برای تولید و توسعه سرمایه‌گذاری‌های دارای توجیه فنی، مالی و اقتصادی، اعطای تسهیلات صادرات خدمات فنی و مهندسی، اعطای تسهیلات به سرمایه‌گذاران خارجی و سرمایه‌گذاری در بازارهای پولی و مالی خارجی در نظر گرفته شده است. در میان این موارد عمده کارکرد صندوق تاکنون پرداخت تسهیلات ارزی به طرح‌های صنعتی بوده است. تا آنجا که صندوق به منبع اصلی تامین مالی

تسهیلات همانگونه که طبق تصمیم جلسه هیئت امنای صندوق توسعه ملی در جلسه مورخ ۱۳۹۹/۷/۲۷ (نحوه تسویه مطالبات ارزی صندوق توسعه ملی به صورت ریالی) مصوب و توسط رئیس سازمان برنامه و بودجه در مورخ ۱۳۹۹/۱۱/۱۱ به رئیس هیئت عامل صندوق ابلاغ شد، به دلیل کمبود درآمدهای ارزی طرح‌ها بازپرداخت تسهیلات ارزی به صورت ریالی انجام می‌شود و بدین ترتیب ثروت متعلق به آحاد جامعه از بین می‌رود.

۹) نادیده گرفتن توان ساخت داخل و ایجاد مزیت برای واردات

با وجود توان ساخت داخل بالا در حوزه ماشین‌آلات و تجهیزات صنعتی مورد نیاز صنایع، به دلیل عدم پرداخت تسهیلات به بخش داخلی ماشین‌آلات و تجهیزات و عدم امکان تبدیل ارز به ریال مطابق اساسنامه صندوق از خارج خریداری می‌گردد. همانگونه که ذکر شد، به دلیل نبود منبع مشخص تامین مالی ریالی در کنار تسهیلات ارزی صندوق وام‌گیرنده ترجیح می‌دهد بیشتر تجهیزات و ماشین‌آلات مورد نیاز طرح را از خارج تامین نماید تا از امکان تسهیلات ارزی صندوق برخوردار شود. اگرچه طرح‌های صنعتی با تسهیلات صندوق توسعه ملی از سال ۱۳۹۸ مشمول قانون حداکثر استفاده از توان ساخت داخل شده‌است، متقاضی با انگیزه دریافت تسهیلات ارزی بیشتر مشخصات فنی ماشین‌آلات مورد نیاز خود را بیش از توان ساخت داخل اعلام می‌نماید. بیش از اظهار مبلغ و نیاز ارزی طرح که پیش‌تر توضیح داده شد، از دیگر راه‌های دور زدن قانون حداکثر استفاده از توان داخل و انجام واردات به جای خرید داخل سهم داخلی مشخص شده است.

در نتیجه پرداخت تسهیلات ارزی که منجر به تشویق واردات ماشین‌آلات شده است، به طور میانگین بیش از ۵۰ درصد واردات سالیانه ماشین‌آلات و خطوط تولید با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی انجام می‌گیرد و تراز تجاری منفی ۴۰ برابری کشور در حوزه ماشین‌آلات ایجاد شده‌است.

طرح‌های صنعتی کشور در دهه گذشته تبدیل شده‌است. تا پایان سال ۱۳۹۹ مبلغ ۳۴ میلیارد دلار از منابع صندوق برای ۳۱۸ طرح مسدود شده که ۲۲/۵ میلیارد دلار آن پرداخت قطعی شده است. هم‌چنین ۴۶ طرح به مبلغ ۵/۵ میلیارد دلار نیز از محل سپرده‌گذاری ارزی توسط بانک‌ها تسهیلات پرداخت شده است. مطابق بند الف بخش هشتم نظامنامه تسهیلات ارزی اعطایی به هر طرح حداکثر معادل بخش ارزی هزینه‌های سرمایه‌گذاری طرح پرداخت می‌گردد. هم‌چنین طبق تبصره ۲ بند خ اساسنامه صندوق اعطای تسهیلات صرفاً به صورت ارزی بوده و سرمایه‌گذاران استفاده کننده از این تسهیلات حق تبدیل ارز به ریال در بازار داخلی را ندارد.

ارزی از مجموع ۳۱۸ طرح تامین مالی شده، برای ۳۶۸ مرتبه موافقت کرده است. درخواست امهال واحدهای مذکور یک بار و برخی تا ۷ مرتبه مورد موافقت صندوق توسعه ملی قرار گرفته است. با توجه به افزایش سررسید سالیانه تسهیلات ارزی پرداخت شده به طرح‌ها مطالبات صندوق از بانک‌های عامل سالیانه در حال افزایش است و هنوز برای دریافت مطالبات صندوق از بانک‌ها مدل مناسبی نهایی نشده است.

۷) پرداخت تسهیلات به بخش دولتی به صورت غیرمستقیم

اگرچه طبق بند ۱ قسمت ۱ اساسنامه صندوق تسهیلات ارزی به بخش دولتی تعلق نمی‌گیرد. با این حال این امر با روش‌هایی دور زده می‌شود. در این مدل‌ها تا وقتی بهره بردار دولتی مطالبات بخش خصوصی را پرداخت نکند، صندوق موفق به وصول مطالبات خود نخواهد شد. در بخش نفت برای دریافت تسهیلات ارزی ذیل صندوق بازنشستگی نفت شرکت‌های واسط برای توسعه میداین نفت و گاز ایجاد شده تا با دریافت تسهیلات با پیمانکاران قرارداد منعقد نماید. در بخش نیرو اگرچه تسهیلات گیرنده بخش خصوصی است، اما با توجه به خریدار دولتی برق تولیدی طرح‌ها و مشکلات در قیمت خرید تضمینی و ایفای تعهدات دولت در این زمینه دریافت کننده تسهیلات در بازپرداخت تسهیلات با مشکل مواجه شده است و به نحوی مطالبات صندوق از گیرنده تسهیلات مطالبات صندوق از دولت است. در این مدل نوع نگاه به تسهیلات ارزی صندوق توسعه ملی همان مدل کارفرما پیمانکاری دولت است.

۸) تخصیص تسهیلات به طرح‌های بدون درآمد ارزی و هدررفت منابع صندوق در نتیجه بازپرداخت ریالی

با وجود سخت‌گیری زیاد برای عدم تبدیل ارز به ریال در زمان پرداخت

در صورت نکول در زمان بازپرداخت یا عدم بهره‌برداری طرح در موعد مشخص صندوق توسعه ملی باید نسبت به بانک اقدام حقوقی نماید تا بتواند مطالبات خود را از حساب ارزی بانک عامل نزد بانک مرکزی برداشت نماید. این فرآیند هم طولانی است هم وضعیت سرمایه‌ای بانک به گونه‌ای است که در صورت برداشت مطالبات منجر به افزایش زیان انباشته بانک و ورشکستگی بانک می‌شود.

مسائل
تسهیلات ارزی
صندوق توسعه ملی

بخش دوم

مسائل تسهیلات ارزی صندوق توسعه ملی

۱) نبود سیاست صنعتی در تخصیص منابع تسهیلات ارزی

تسهیلات ارزی صندوق توسعه ملی در صورت احراز شرایط به تمامی طرح‌ها تعلق می‌گیرد و محدودیتی در تخصیص منابع وجود ندارد. با وجود آن که در نظام‌نامه تسهیلات ارزی ارزآوری ناشی از صادرات محصول خود به عنوان شرط دریافت تسهیلات ذکر شده، اما عملاً سازوکار مشخصی برای تعیین قابلیت صادراتی طرح وجود ندارد. سایر اولویت‌های پرداخت تسهیلات ارزی نیز بسیار عمومی بوده و عملاً بسیاری از طرح‌های صنعتی را شامل می‌شود. در واقع به دلیل نبود سیاست صنعتی مشخص، پرداخت تسهیلات ارزی صندوق به صورت عمومی اثربخشی لازم برای تشویق سرمایه‌گذاری روی موضوعات راهبردی و اولویت دار صنعت کشور را نداشته است و در این شرایط سرمایه‌گذاران طبیعتاً جذابیت اقتصادی بالا و ریسک کم را برای انتخاب طرح ملاک قرار می‌دهند. این در حالی است که صندوق‌های توسعه صنعتی

سهم ارزی طرح توسط وزارت صمت تعیین می‌شود که با توجه به ماموریت این دستگاه برای افزایش تولید داخل و به منظور متوقف‌نماندن طرح ناشی از نبود محل مشخص برای تامین مالی ریالی، به صورت غیررسمی با افزایش سهم ارزی موافقت می‌نماید.

ارزیابی می‌گردد.

سهم ارزی طرح توسط وزارت صمت تعیین می‌شود که با توجه به ماموریت این دستگاه برای افزایش تولید داخل و به منظور متوقف‌نماندن طرح ناشی از نبود محل مشخص برای تامین مالی ریالی، به صورت غیررسمی با افزایش سهم ارزی موافقت می‌نماید. فرآیند تعیین سهم ارزی بر مبنای خود اظهاری وام‌گیرنده و از طریق کارشناسی انسانی در وزارت صمت انجام می‌گیرد و از آنجا که وام‌گیرنده انتفاع بالایی از تخصیص ارز بیشتر به طرح دارد، زمینه فساد در تعیین سهم ارزی به وجود می‌آید.

هم‌چنین پس از تصویب تسهیلات در صندوق توسعه ملی، نظارت بر پیشرفت طرح بر عهده بانک است و نقش نظارتی صندوق روی طرح‌ها و عملکرد بانک به درستی انجام نمی‌پذیرد.

۶) عدم اخذ تضامین مناسب برای بازگشت تسهیلات به صندوق

پوشش ریسک طرح‌ها برای دریافت تسهیلات ارزی صندوق توسط بانک‌های عامل انجام می‌گیرد. با توجه به مبالغ بالای طرح‌ها، وام‌گیرندگان تنها توانایی تامین بخشی از وثایق را از محل دارایی‌های سهل‌البيع دارند و مابقی وثایق از تهرین طرح توسط بانک تامین می‌شود. در صورت نکول در زمان بازپرداخت یا عدم بهره‌برداری طرح در موعد مشخص صندوق توسعه ملی باید نسبت به بانک اقدام حقوقی نماید تا بتواند مطالبات خود را از حساب ارزی بانک عامل نزد بانک مرکزی برداشت نماید. این فرآیند هم طولانی است هم وضعیت سرمایه‌ای بانک به گونه‌ای است که در صورت برداشت مطالبات منجر به افزایش زیان انباشته بانک و ورشکستگی بانک می‌شود. بنابراین صندوق بیشتر طرح‌ها را استمهال کرده و از اقدام علیه بانک عامل پرهیز می‌کند. صندوق تاکنون با امهال دوران تامین مالی و اقساط سررسید شده ۱۸۴ طرح

نظیر صندوق توسعه سرمایه‌گذاری کره جنوبی در راستای اهداف منتخب توسعه صنعتی برای طرح‌های مشخصی پرداخت تسهیلات می‌کنند. (به عنوان نمونه صندوق ملی سرمایه‌گذاری کره جنوبی ذیل برنامه توسعه صنایع سنگین و شیمیایی (HCI) در دهه ۷۰ میلادی به تامین مالی طرح‌های مربوط به این صنایع پرداخته است).

در نتیجه عدم تمرکز در تخصیص منابع ضمن کاهش اثربخشی صندوق در توسعه صنعتی کشور، رجال سیاسی نسبت به تخصیص منابع صندوق برای طرح‌های صنعتی شهر خود اقدام می‌نمایند و اغلب بحث‌های آمایش سرزمینی و توجیه‌پذیری اقتصادی را نادیده می‌گیرند.

در این موارد با توجه به ضعف در فرآیند ارزیابی طرح‌ها و اهلیت سنجی سرمایه‌گذار که در ادامه ذکر خواهد شد، سرمایه‌گذار با پیگیری‌های سیاسی موفق به دریافت تسهیلات می‌شود. به همین دلیل تسهیلات صندوق در بخش‌هایی نظیر صنایع نیروگاهی که به دلیل مشکل در مدل اقتصادی توجیه‌پذیری خود را از دست داده، تخصیص یافته است که بخش عمده‌ای از آن نیز در بازپرداخت با مشکل مواجه شده است.

۲) عدم رقابت‌پذیری سایر روش‌های تامین مالی با توجه به مزایای تسهیلات ارزی صندوق

تسهیلات ارزی صندوق توسعه ملی مزایای قابل توجهی برای سرمایه‌گذاران دارد که برخی از موارد ذکر می‌گردد:

- دوره ساخت در تسهیلات به عنوان تنفس در نظر گرفته می‌شود.
- تسهیلات در دوره بلندمدت بازپرداخت می‌گردد.

در نتیجه عدم تمرکز در تخصیص منابع ضمن کاهش اثربخشی صندوق در توسعه صنعتی کشور، رجال سیاسی نسبت به تخصیص منابع صندوق برای طرح‌های صنعتی شهر خود اقدام می‌نمایند و اغلب بحث‌های آمایش سرزمینی و توجیه‌پذیری اقتصادی را نادیده می‌گیرند.

• استمهال با تایید هیئت عامل صندوق به راحتی امکان پذیر است.
• ارزیابی توجیه پذیری طرح از طریق شرکت‌های مشاور بانکی به راحتی قابل انجام است.

• از این مسیر منابع ارزی مورد نیاز برای طرح تامین می‌گردد.
• در صورت عدم پیشرفت طرح طی زمان بندی مقرر وثایق وخواست نمی‌شود.
• پس از دریافت مبلغ تسهیلات نظارت توسط بانک به صورت حداقلی انجام می‌شود.

با توجه به شرایط تسهیل شده سرمایه‌گذاران دریافت تسهیلات از صندوق را در اولویت قرار داده نسبت به سایر منابع نظیر بازار سرمایه تمایلی نشان نمی‌دهند. این در حالی است که وجود ۳۵۰۰ هزار میلیارد تومان نقدینگی نزد مردم هدایت این منابع به سرمایه گذاری مولد از اهمیت ویژه ای برخوردار است.

۳) نبود مسیر یکپارچه برای تامین مالی ریالی همراه با تسهیلات ارزی صندوق

مسیر دریافت تسهیلات ارزی صندوق از مسیرهای دیگر تامین مالی نظیر بانک و بورس به کلی مجزا است. به همین دلیل وام گیرنده در صورت نیاز به تامین مالی بخش ریالی بایستی از مسیرهای دیگر به موازات صندوق اقدام نماید. در صورتی که وام گیرنده نتواند منابع دیگری برای هزینه‌های ریالی طرح تامین نماید، طرح متوقف مانده و اجرا نمی‌شود. با توجه به مشکلات و زمان‌بر بودن تامین مالی از سایر مسیرها و ریسک عدم موفقیت در تامین مالی و همچنین شرایط بهتر تسهیلات صندوق نسبت به سایر منابع وام‌گیرنده سعی می‌نماید کلیه منابع مورد نیاز طرح را از طریق تسهیلات ارزی صندوق تامین نماید. این امر موجب شده است که نهادهای مالی دیگری غیر از

صندوق و بانک عامل در ارزیابی طرح و پوشش ریسک آن مشارکت داده نشوند و بخش اصلی تامین مالی از طریق صندوق انجام گیرد.

۴) نداشتن سقف مبلغ برای تسهیلات ارزی برای هر طرح

با توجه به دشواری دریافت تسهیلات از سایر منابع مالی، وام‌گیرنده هزینه کل و هزینه سهم خارجی طرح را برای دریافت ارز بیشتر و تامین هزینه‌های ریالی طرح بیشتر از مقدار واقعی اعلام می‌کند. بنابر بند الف بخش هشتم نظام‌نامه تسهیلات ارزی صندوق توسعه ملی تسهیلات ارزی به هر طرح تا سقف نیازهای ارزی طرح قابل تخصیص خواهد بود. با توجه به نبود سقف برای تسهیلات ارزی صندوق و دشواری دریافت تسهیلات از سایر منابع مالی، وام‌گیرنده برای استفاده بیشتر از تسهیلات صندوق منفعت خواهد داشت طرح را گران‌تر تمام کند یا مبلغ طرح و سهم ارزی طرح را بیشتر از میزان واقعی اعلام نماید. بدین ترتیب متقاضی می‌تواند سهم آورده مالی خود برای دریافت تسهیلات را از این طریق تامین نماید و هم‌چنین نیازهای ریالی طرح را نیز از طریق تسهیلات ارزی تامین نماید. این موضوع در حالی صورت می‌گیرد که طبق بند الف بخش هشتم نظام‌نامه تسهیلات ارزی مقرر شده است منابع ارزی صندوق فقط صرف نیازهای ارزی پروژه گردد.

۵) مشکلات فرآیند ارزیابی و نظارت بر طرح‌ها

در مسیر تسهیلات ارزی صندوق به طور کلی مسئولیت ارزیابی طرح بر عهده بانک است و عملاً مبلغ سرمایه‌گذاری طرح توجیهی که توسط شرکت‌های مشاور سرمایه‌گذاری مورد قبول بانک با دریافت هزینه از وام‌گیرنده تدوین شده است، مبنای قرار می‌گیرد. مبلغ طرح شامل مجموعه هزینه‌های ارزی و ریالی به منظور تعیین سهم آورده متقاضی و تعیین سهم ارزی طرح حائز اهمیت است که در حال حاضر مشخص نیست توسط کدام بخش و با چه سازوکاری

با توجه به دشواری دریافت تسهیلات از سایر منابع مالی، وام‌گیرنده هزینه کل و هزینه سهم خارجی طرح را برای دریافت ارز بیشتر و تامین هزینه‌های ریالی طرح بیشتر از مقدار واقعی اعلام می‌کند.